

ДЕПУТАТТАР АЙМАҚТАРДЫ АРАЛАП ЖҮР

Парламент депутаттары аймақтарды аралап, жергілікті тұрғындармен кездесіп жүр. Мұндай басқосулар халық үнін жақыннан естіп, аймақтағы өзекті мәселелерді зерделеудің үлкен мүмкіндігі екені анық. Халық қалаулыларының бұл сапарларының да ұсыныстар мен идеяларға толы болып жатқанын байқауға болады.

(Жалғасы 3-бетте)

Жеке адамның құқықтары мен бостандықтарын қорғау – құқықтық мемлекеттің басты мақсаттарының бірі. Ал Қазақстан Республикасында бұл процесте әкімшілік заңнама маңызды рөл атқарады. Соған орай жеке тұлғаның құқықтарына қол сұғатын әрекеттерді реттейтін Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодекстің 10-тарауына ерекше назар аударған жөн. Мұнда отбасылық және тұрмыстық қақтығыстардан бастап жеке өмірге және азаматтардың беделіне қол сұғуға дейінгі көптеген бұзушылықтар қамтылған, сонымен қатар тілдік және медициналық құқықтарға қатысты мәселелер реттеледі.

ЖЕКЕ ТҮЛҒАҒА ҚАРСЫ ҚҰҚЫҚ БҰЗУШЫЛЫҚТАР:

НЕЛІКТЕН ӘҚБТК-нің 10-ТАРАУЫ ӨЗЕКТІ?

Бұл тараудың ерекшелігі – ол алдын алу және жазалау шараларын біріктіреді. Сондықтан мақалада азаматтардың ар-намысы мен қадір-қасиетін қорғау, қозғалыс еркіндігін шектеу немесе ақпарат алу құқығын бұзғаны үшін әкімшілік жауапкершілікке тартуға қатысты ережелерді сараптаған артық болмайды. Жеке тұлғалардың әл-ауқатын ғана емес, жалпы қоғамдағы тұрақтылықты бұзу мүмкін құқық бұзушылықтарға ерекше назар аудару маңызды. Мәселен, жала жабу, отбасындағы зорлық-зомбылық, тіл таңдау құқығын бұзу және мемлекеттік қызметтерге қол жеткізу сияқты әрекеттер әлеуметтік келісім мен азаматтық сенім негіздеріне тікелей әсер етеді. Ендеше, нақты құқық бұзушылықтар үшін жауапкершілікті белгілеп қана қоймай, сонымен қатар әркімнің құқықтары мен бостандықтарын құрметтеуге бағытталған азаматтардың құқықтық санасын қалыптастыруға көмектесетін 10-тараудың негізгі ережелерін талдап көрейік.

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодекстің 10-тарауы жеке адамның құқықтарына қол сұғатын іс-әрекеттерге арналған, азаматтардың негізгі бостандықтары мен қадір-қасиетін қорғау жүйесіндегі негізгі орынның бірін алады. Әкімшілік жауапкершілік құқықтық реттеудің маңызды элементі бола отырып, заңсыз әрекеттердің алдын алуға ғана емес, сонымен бірге әр адамның іргелі құқықтарын жедел және тиімді қорғауды қамтамасыз етуге бағытталады. Бұл

тарауда отбасылық-тұрмыстық салада туындайтын құқық бұзушылықтарға, ар-намыс пен қадір-қасиеттің бұзылуына, сондай-ақ азаматтардың бостандықтарын шектейтін іс-әрекеттерге ерекше назар аударылады. Осының өзі жеке адамның құқықтарын қорғау саласындағы мемлекеттік саясаттың кешенді сипатын көрсетеді.

Отбасылық-тұрмыстық қатынастар саласындағы құқық бұзушылықтар

Отбасылық-тұрмыстық салада жасалатын құқыққа қайшы әрекеттер әлі де азаматтардың жеке құқықтарын қозғайтын әкімшілік істердің едәуір бөлігін құрайды. Кодекстің 73-бабы адамның қадір-қасиетін қорғауға бағытталған балағат сөздер мен қорлаудан бастап, мүлікке қасақана зиян келтіруге дейінгі көптеген әрекеттерді қамтиды. Мұндай әрекеттер, егер олар қылмыстық жазаланатын әрекет деңгейіне жетпесе де, ауыр психологиялық зиян келтіруі мүмкін, әсіресе осал адамдарға – отбасы мүшелеріне, карт ата-аналарға немесе балаларға қатысты жасалған кезде. Бұл тұрғыда әкімшілік ықпал ету шаралары келесідей: ескерту, айыппұлдар, қоғамдық жұмыстар, ал кейбір жағдайларда әкімшілік қамауға алу – мәселенің алдын алу мүмкіндік береді.

(Жалғасы 2-бетте)

Майра ҚҰТТЫБАЕВА, Кентау ҚІБ ҚҚБ-ның
Отбасы тұрмыстық зорлық-зомбылыққа қарсы кұрес тобының инспекторы, полиция лейтенанты:

«ОТБАСЫ ҚАУІПСІЗ БОЛСА, ҚОҒАМ ҚАУІПСІЗ»

– Майра Сәрсенбайқызы, тұрмыстық зорлық-зомбылыққа жол берілетін отбасылар қандай негізде есепке алынады?

– Тұрмыстық зорлық-зомбылық туралы заңға сәйкес ішкі істер органдарының құзыретіне: тұрмыстық зорлық-зомбылық фактілері туралы өтініштер мен хабарламалар түскен сәттен бастап қаралады және олардың жолын кесу жөніндегі шаралар қолданылады, жәбірленушілердің өтініші бойынша олар көмек көрсету жөніндегі ұйымдарға немесе денсаулық сақтау ұйымдарына жіберіледі, профилактикалық әңгімелесу жүргізіледі, тұрмыстық зорлық-зомбылық жасаған адамды ішкі істер органдарына жеткізеді, қорғау нұсқамасы шығарылады және профилактикалық жұмыстар жүргізіледі.

Сондай-ақ, зорлық көрсеткендер сот шешімімен 5-15 тәулікке әкімшілік қамауға алынады, егер де құқық бұзушылық бір жылда тағы қайталанса 10-20 тәулікке әкімшілік қамауға алынады. Ал қылмыстық іс қозғалған жағдайда, сот үкімімен 3 жылдан 10 жылға дейін бас бостандығынан айырылады.

Учаскелік полиция инспекторлары өздеріне қарасты аумақта құқық бұзушылыққа жол берген адамды анықтап, есепке алады. Яғни, отбасы емес, тек құқық бұзушы есепке алынады. Инспектор бақылау орнатып, қорғау нұсқамасы берілген адамдармен жеке жұмыс жүргізеді. Құқық бұзушыны әкімшілік жауапкершілікке тарту жөнінде сот шешімі шықса, соның орындалуын қадағалайды.

– Жәбір көрушілердің жас мөлшері қандай аралықты құрайды? Сонымен қатар, қала аумағында жыл басынан бері қанша

адам құқық қорғау органына шағымданды?

– Негізінен көбінесе 18-39 жас аралығындағы әйелдер жүгінеді. Көбінесе олар жолдасы тарапынан қандай да бір нысанда физикалық немесе жыныстық зорлық-зомбылыққа ұшырағандығын айтып, көмек сұрап келеді. Зардап шеккендер отбасында туындаған мәселелер туралы айта алмайды. Егер олар болашақта өтініш жазса да, оны қайта алып кетеді. Негізгі мәселе – әйелдер мен жасөспірім қыздар агрессордан немесе оның туыстарының іс-әрекеттерінен қорқып немесе жұрттан ұят болады деген ұғыммен, өз құқықтарынан қорғаудан бас тартады және істі сотқа дейін жеткізбейді.

Былтыр отбасы тұрмыстық қатынастар аясында әйелдерге қатысты жасалған құқық бұзушылықтарға сай, ҚР ӘҚБтК-нің 73-бабы бойынша шағымданғандардың жалпы саны – 35, ұрып-соғу бабы бойынша – 10, денсаулыққа қасақана жеңіл зиян келтіру бабы бойынша – 9. Отбасы тұрмыстық қатынастар аясында әйелдерге қатысты жасалған қылмыстар туралы мәліметтің жалпы саны – 152, оның ішінде ҚР ҚК-нің 99-бабы адам өлтіру бойынша қылмыс тіркелген жок.

Ел Президенті Қасым-Жомарт Тоқаев өзінің Қазақстан халқына жолдауында тұрмыстық зорлық-зомбылық үшін жауапкершілікті қатаңдату жөнінде тапсырма берді. ҚР ІІМ-нің нұсқауына сәйкес «Гендерлік зорлық-зомбылыққа қарсы 16 күн белсенді әрекет» акциясы өткізілді. Аталған акцияның мақсаты, гендерлік зорлық-зомбылықты болдырмау, алдын алу, жолын кесу.

(Жалғасы 5-бетте)

Жемқорлық
өркениет өзегіне
балта шабады

Әдеп нормалары
адалдыққа үндейді

Банкирдің өлімі

